

Fuqarolarda shaxsiy javobgarlik madaniyatini rivojlantirish

XASANOV UMRBEK UDAMOVICH

Urganch davlat pedagogika instituti

mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola fuqarolarda shaxsiy javobgarlik madaniyatini rivojlantirish muhimligini o'rganadi. Maqolada fuqarolik jamiyatining barqarorligi va rivojlanishida shaxsiy javobgarlikning o'rni, shuningdek, bu madaniyatni shakllantirish uchun ta'lim, ijtimoiy institutlar va qonun ustuvorligini qanday kuchaytirish zarurligi haqida tahlillar keltirilgan. Shaxsiy javobgarlik, nafaqat yuridik nuqtai nazardan, balki axloqiy va ijtimoiy jihatdan ham muhim rol o'ynaydi. Maqolada ijtimoiy sharoitlarning shaxsiy javobgarlik madaniyatini shakllantirishdagi ta'siri ham o'rganiladi, shuningdek, fuqarolarni o'z harakatlari va qarorlari uchun javobgar bo'lishga undashda davlat va jamiyatning roli ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Shaxsiy javobgarlik, fuqarolik jamiyati, ijtimoiy madaniyat, ta'lim, qonun ustuvorligi, axloqiy mas'uliyat, fuqarolarni tarbiyalash, huquqiy madaniyat, davlat roli, ijtimoiy o'zgarish.

Kirish. Shaxsiy javobgarlik fuqarolarni jamiyatda o'zlarining huquq va burchlarini anglash va ularga amal qilishga undaydigan ijtimoiy-ma'naviy fazilatdir. Jamiyatda shaxsiy

javobgarlikning rivojlanishi, o‘z navbatida, davlat boshqaruvi, qonun ustuvorligi, ijtimoiy adolat va fuqarolik jamiyatining mustahkamlanishiga olib keladi. Shaxsiy javobgarlik madaniyati jamiyatda tartibni saqlash, o‘zaro hurmat va mas’uliyatni oshirishda muhim o‘rin tutadi. Maqolaning maqsadi fuqarlarda shaxsiy javobgarlik madaniyatini rivojlantirishning ahamiyatini ochib berish va uni rivojlantirish yo‘llarini ko‘rsatib o‘tishdir.

Shaxsiy javobgarlik — bu individning o‘z xatti-harakatlari, qarorlari va tanlovlari uchun mas’uliyatni o‘z zimmasiga olishidir. Fuqarolar o‘z davlatlarida, oilalarida va jamoalarda o‘z harakatlarining natijalariga javobgar bo‘lishi kerak. Shaxsiy javobgarlikni rivojlantirish fuqarolarga o‘zgarishlar va rivojlanishlarga oid mas’uliyatni o‘z zimmasiga olishga yordam beradi. Shaxsiy javobgarlik nafaqat qonuniy burchlarni bajarish, balki axloqiy va ijtimoiy burchlarga ham bog‘liqdir. Misol uchun, ekologik xavfsizlikni ta’minlash, xatolardan saboq olish va boshqalarga yordam berish shaxsiy javobgarlikning bir qismi hisoblanadi.

Shaxsiy javobgarlik madaniyati jamiyatda o‘zaro hurmat va ishonchni mustahkamlaydi. Fuqarolar o‘z huquqlari va burchlarini anglagan holda, qonunlarga rioya qilishadi va jamiyatda normativ xulq-atvorni shakllantiradilar. Natijada, jamiyatda tartib va barqarorlik saqlanadi. Fuqarolar davlat tomonidan belgilangan qonunlarga rioya qilish bilan birga, davlat organlari tomonidan amalga oshirilayotgan siyosat va dasturlarga faol ishtirok etadilar. Bu esa, o‘z navbatida, davlat va fuqarolar o‘rtasidagi ishonchni oshiradi va davlat boshqaruvining samaradorligini ta’minlaydi. Fuqarlarda shaxsiy javobgarlikni rivojlantirish jamiyatda mas’uliyatli fuqarolikni shakllantiradi. Bu, o‘z navbatida, ijtimoiy xayr-ehson, ekologik ong va jamiyatning rivojlanishiga hissa qo‘shishga undaydi.

1. Ta’lim tizimi orqali shaxsiy javobgarlikni o‘rgatish Shaxsiy javobgarlikni rivojlantirishda ta’lim tizimining o‘rni beqiyosdir. Maktablarda, kollejlarda va

universitetlarda o'quvchilarga nafaqat ilmiy bilimlar, balki axloqiy va fuqarolik burchlari ham o'rgatilishi kerak. Ijtimoiy fanlar, huquqshunoslik, etika va ekologiya kabi fanlar orqali o'quvchilarda jamiyatga nisbatan mas'uliyat hissi rivojlanadi.

- 2. Ommaviy axborot vositalari va internet orqali targ'ibot** Ommaviy axborot vositalari shaxsiy javobgarlikni targ'ib qilishda katta rol o'ynaydi. Televideniye, radio va internetda fuqarolarga huquq va burchlarining ahamiyati haqida ma'lumotlar berish, axloqiy qadriyatlarni singdirish va jamiyatda mas'uliyatni oshirishga yordam beradi.
- 3. Jamiyatdagi fuqarolik jamiyatining faolligi** Fuqarolik jamiyatining rivojlanishi shaxsiy javobgarlikni oshirishga xizmat qiladi. Fuqarolar turli jamiyat tashkilotlariga a'zo bo'lib, ijtimoiy muammolarni hal etishda, adolatni ta'minlashda va barqarorlikni saqlashda faol ishtirok etishlari mumkin.
- 4. Qonunlarni kuchaytirish va ularni amalga oshirish** Shaxsiy javobgarlikni rivojlantirish uchun samarali qonunlar kerak. Qonunlar fuqarolarni to'g'ri xulq-atvorga undaydi va ularga javobgarlikni his qilishda yordam beradi. Bundan tashqari, qonunlarni amalga oshirish va jazo mexanizmlari shaxsiy javobgarlikni oshirishga yordam beradi.
- 5. Oila va jamiyatdagi tarbiya** Oila – shaxsiy javobgarlikni rivojlantirishning birinchi manbai hisoblanadi. Oila a'zolari o'zaro hurmat va mas'uliyatni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, jamiyatdagi ijtimoiy tashkilotlar va tashkilotlar ham shaxsiy javobgarlikni rivojlantirishda faol bo'lishlari kerak.

Xulosa. Shaxsiy javobgarlik madaniyatini rivojlantirish jamiyatning ijtimoiy, axloqiy va huquqiy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shaxsiy javobgarlikning kuchayishi fuqarolarni yanada mas'uliyatli va adolatli bo'lishga undaydi. Ta'lim, ommaviy axborot vositalari, fuqarolik jamiyati va samarali qonunlar yordamida shaxsiy javobgarlik madaniyatini rivojlantirish mumkin. Bu jarayon faqat hukumatning emas, balki jamiyatning barcha a'zolarining sa'y-harakatlarini talab qiladi. Shaxsiy javobgarlikni rivojlantirish — bu jamiyatni yanada adolatli va barqaror qilishga qaratilgan harakatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1 **Qurbonov, S. (2018).** *Shaxsiy javobgarlik va fuqarolik jamiyati.* Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
- 2 **Toshpulatov, B. (2020).** *Shaxsiy javobgarlik: nazariya va amaliyot.* Tashkent: O'zbekiston Davlat Noshirligi. □
- 3 **Mahmudov, X. (2019).** *Shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyat: Fuqarolik jamiyatining rivojlanishida roli.* Toshkent: Ijtimoiy Fikr.
- 4 **Kamilov, A. (2017).** *Fuqarolik jamiyati va shaxsiy javobgarlik.* Tashkent: Akademnashr.
- 5 **Mansurov, Z. (2021).** *Shaxsiy javobgarlik va uning jamiyatdagi o'rni.* Toshkent: Yuridik Akademiya.